

Kaitseliidu taastamisest 20 aastat

Kaitseliit on taas täisealine. 17. veebruaril 1990, mil ametlikult kehtis Eestis veel Nõukogude okupatsioon, kirjutasid 125 julget meest Järvakandis alla Kaitseliidu taasmoodustamisele. Need mehed kutsus Kaitseliidu ülem kol-ltn Raivo Lumiste 17. veebruaril 2010 uuesti Järvakanti, et pidada Kaitseliidu ja kogu eesti rahva pidu. Saabunuid võttis vastu kõigi Kaitseliidu malevate lipurivistus Järvakandi Kultuurihalli ees. Kol-ltn Lumiste lühikese sooja tervituskõne järel avati Kaitseliidu taastamist märkiv mälestuskivi, mille ees tuletati meelde meie seast lahkunud taastajaid. Mälestuskivi pühitsesid kaplanid kol-ltn Taavi Laanepere ja mjr Aivar Sarapik. Külmast hoolimata mängis meeleolukalt ja kõlavalt puhkpilliorkester. Avatallusele järgnes kõnekoosolek kultuurihalli suures saalis. Kõigepealt valmistati meeldiva üllatuse Lääne maleva noorkotka ning kodutütre Villem Endel Tiitsu ja Eliisabet Tiitsu heatasemeline laul. Nauditav oli ka teiste noorte solistide esinemine ja kiitust vääriv nende juhendaja ning klaverisaatja Anne Uusna ettevalmistustöö.

Riigikogu esimehe Ene Ergma tervituskõne väljendas pea kõiki neid mõtteid, mida järelikõnelejad hiljem süvenenult avasid. Ta meenutas kin-mjr Ernst Põdderi ja adm Johan Pitka tarmukust Kaitseliidu loomisel, taastatud Kaitseliidu väljaastumisi Eesti Kongressi turvamisest aprillimäsu rahustamiseni ja tunnustust pälvinud osavõtuni välismissioonidest. Kaitseliit on 20 aasta jooksul ära teeninud rahva usalduse ja tõstnud Eesti mainet liitlaste ning sõprade seas. Kõik kaitseliitlased, eriti aga allakirjutanud olgu tänatud ning jõudu kõigile noorte kasvatamisel patriootlikus vaimus. **Kaitseminister Jaak Aaviksoo** märkis, et Kaitseliit sündis 1917. aastal ja sündis 20 aastat tagasigi enne Eesti Vabariigi väljakuulutamist. See näitab julgust ja ustavust ning annab

eeskuju. Kaitseliit väljendab riigikaitset tegudes. Teda on vaja igasse valda ja linna. Ta toetab riiki ja saab ka riigilt tuge, mida väljendab Kaitseliidu uuendatud seadus. Kaitseliidul on kindel rahva toetus.

Endine president Arnold Rüütel tõi esile, et eesti rahvas on oma ajaloo jooksul osutatud vastupanudega näidanud vabadusi ja sõakust – kaitseliitlikke elemente. On hea, et meie taastatud Kaitseliidu esialgne rabeledus jäi seljataha, et liitub üha enam noori ja eriti tähtis, et haritud noori. Meie Kaitseliit on Eesti parimate poegade ja tütarde nägu.

Sõjaajaloolane Merike Jürjo. 20 aastat tagasi paisunud ülevuses julgesime lõpuks öelda, mida olime kaua endas kandnud. Üksteisele järgnes kiiresti seni võimatuna tundunud sündmusi: Eesti püüd üles ehitada oma tollisüsteemi (mille eest Kreml tegi peapesu); „Noorte Hääle“ (mida rahvas nimetas „Titepiuksuks“) asendamine „Päevalehega“, mis avaldas Anttila reklaami; tsensuuri lõpetamine; KGB hoone valvamine Leedus, mis tegi võimalikuks paljude dokumentide päästmise; veresaun Bakuus (ametlikel andmetel 3 000 hukkunut, tegelikult palju rohkem); Eesti Kongressi ja ENSV Ülemnõukogu saadikute valimine jpm. Kõik kujutasid ette, et taastame 1938. aasta Eesti Vabariigi. Lootsime taastada talud ja väiketootmise, ühistevõrgu ja hoiu-laenu pangad igas alevis. Sõjalise vastupanu taastamine polnud meie esimehe mõte. Selleks sundisid meid Bakuu jts sündmused. Meenu tagem, et Kaitseliidu algatus tuli endistelt noorkotkastelt ja kodutütardele 1989. aasta augustis Tahkurannas.

Enn Tarto (keda ei pea tituleerima) tuletas kuulajatele meelde, et kaitseliitlased osalesid pärast II maailmasõda metsavendadena võitluses Eesti iseseisvuse taastamise eest, Kaitseliidu eriorganisatsioonide liikmed osalesid õpilasvabadus-

võitlejate toetamisega vastupanuliikumises ja ka hiljem, näiteks 1978. aastal, mil kaitseliitlased muretsesid registreerimata kirjutusmasina, millel trükiti põrandalust ajakirja „Lisandusi mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis“. Kaitseliidu taastamine algas juba 1988. aastal ja see polnud sugugi enesest mõistetav asi tollases Eestis. Enn Tarto, Kalle Eller ja Valdur Raudvassar arutasid põhjalikult Kaitseliidu taastamist ja tegutsemise võimalusi juba aastaid varem. /Üksteisest teadmata valmistati Kaitseliitu ette mujalgi, nt Vana-Võidu tehnikumis Olev Tatari eestvõttel, Tartus jm. *Toim!*. Kaitseliidu eest pidi sõdima veel 8. veebruaril 1999, mil Riigikogus hääletas Kaitseliidu seaduse poolt 31 liiget, kohalolijaks oli registreerinud ennast 68 Riigikogu liiget. Seaduse vastuvõtmise vastu ja erapooletuid polnud. Kaitseliidu parteipoliitilises erapooletuses lepiti kokku päris alguses. Polnud ju meie ühiskond tollalgi üksmeelne. Veelha eraldas Eesti Kongressi ja Ülemnõukogu leerid. Siiski suudeti kokku leppida sedavõrd, et vältida lausa kodusõda.

Kin-ltn Ants Laaneots teatas, et ta on Kaitseliitu toetanud seistes Kodukaitse vastu. 1990ndad olid Kaitseliidus eneseleidmise aastad. Jäädi loomuliku territoriaalkaitse juurde. Toetust saime soomlastelt, eeskätt koolituse näol. 2002. aastal muudeti Kaitseliidu tegevuskava tsiviilteenistuse kasuks, sõjaline pool jäi teisejärguliseks. Hiljem hakati ette valmistama maakaitsepataljone. 2004. aasta lõpus oli sõjaliselt ette valmistatud 3 100 meest. **Lahinguüksuste moodustamine territoriaalkaitse asemel oli viga, mille parandamine võtab aega.** Kaitseliit peab ühe jalaga toetuma tsiviilile ja teisega militaarelle. Esimese kohalt on hea näide osavõtte Pärnu üleujutuse kahjustuste kõrvaldamisest 2005. aastal. Selles tegid kaasa nii Pärnumaa, Lääne kui Tartu malevad. Laaneots veendus lõplikult Kaitseliidu

• Vas Karksi malevkonna taastaja vbl Jaak Põldma, Sakala maleva taastaja Harry Rebane, Karksi malevkonna taastaja, üks allakirjutanutest 20 aastat tagasi Ants Kalam ja Tarvastu malevkonna taastaja Valev Kaska

võimekuses alles 2007. aasta aprillimäsu mahasurumisel. Väljas oli 1 500 kaitseliitlast. 2007. aastal hakati tagasi liikuma territoriaalkaitse poole - Kaitseliit peab moodustama ülemaalse turvavaiba. Kaitseliidu tegevuses on eriti tähtis noorte isamaaline kasvatus. /Küsimusele, kas teie arvates teevad teised riigiasutused piisavalt isamaalise kasvatused tööd, vastas kindral, et kui silmas pidada Haridusministeeriumi haardeala, siis saab alati rohkem ja paremini. *Toim!*. Oluline on kaitsetahte arendamine, seega riigikaitseõpetus koolides. Seni leidub palju poisse, kelle keskpaiga ümbermõõt on suurem kui õlgadel. Mis mehed need on! Kaitseliit on tunduvalt arenenud, seda näitab hiljutine usaldusküsitlus - 64%.

Kol Einar Laigna kui ajaloofilosoof selgitas igavikuliste ehk püsiväärtuste mõistmise olulisust. Meie kohapealne poliitika ja igapäevaasakeldused on tolm universumi kõiksusega võrreldes. Kui Egiptuse vaaraode ahel on kestnud järjest 36 600

aastat ja meie rahva järjekstvus kümneid tuhandeid aastaid, siis selgub, mis on püsiväärtused. Need on rahvus, elu austamine, julgus ennast kaitsta. Suured impeeriumid nagu 1000-aastane Rooma, Pärsia, N Liit ja ka teised, mida hoidis koos valitsemisihha, uhkus, vägivald, hävinesid. Sama saatus ootab ka praegusi impeeriume. Ei maksa taga ajada tühjust ega toretseda. Mees peab olema mees, kes väärub mõõga kandmist. Riigikaitseõpetus koolides on vajalik.

Ettekannetele järgnes toonaste allakirjutajate autasustamine. 91st elusolevast oli kohal 41 meest. Mõnedki neist arvasid, et suurest julgusest ei teadnud nad midagi. „Meil oli nii suur hoog sees, et läheme vastu kas või küüntega“, ütles Toomas Tõnisson. Kindlasti paisub meeste julgus suuremana praegu, kui tolle aja taust on teada. Päeva kokku võttes võib sedastada järgmist: Kaitseliit kui vabatahtlike organisatsioon on riigile tähtis. Riik näitas oma

suhtumist austusavaldustega Kaitseliidu taastajate vastu. Kaitseliit on väheste julgete algatusest kasvanud 20 000 liikmeni. Oma tegudega nii abipoliitseinikena, metsakustutajatena kui ka määratsetajate ohjeldajatena on ta pälvinud rahva lugupidamist. Kaitseliitlased on heldelt kulutanud oma aega õppusteks ja riigi ülesannete täitmiseks. Kaitseliitlased on julgelt ja edukalt osalenud kaitsejõudude välismissioonidel. Kaitseliitlased on isamaalased (sama mis patrioodid), ustavad kodanikud, kelle kasvatamine on jätetud ainuüksi Kaitseliidu õlule. Noored Kotkad ja Kodutütred on Kaitseliidu tulevik, kodanikena vajab neid kogu riik. Kerkis küsimus, kas Eesti Vabariigis polegi teisi ametkondi/riigiasutusi, kelle ülesandeks on isamaaline = patriootlik kasvatus? Järvakandi Kultuurihalli ette püstitati teadaolevalt esimene Kaitseliidu mälestuskivi.

OMA MAA

Viljandi, veebruar 2010

Oma ja võõras

Meil on kauneid kombeid ja tavasid, mis pole katkenud isegi poolesajandise okupatsiooni jooksul. Nimetagem näiteks jüriöö jooksu 1343. aasta ülestõusu meenutamiseks, 24. veebruari kui Eesti Vabariigi sünnipäeva tähistamist, sinimustvalge kui ainuüksi eestlastele kalli sümboli austamist, Kuperjanovi kalmul küünalde süütamist ning leinapäevi 14. juunil ja 25. märtsil. Rõõmupäevi on meil muidugi vähem: 3. jaanuar kui Vabadussõja lõpu päev, 23. juuni kui võidupüha ja hiljutine 20. august kui taasiseseisvumise päev. Meil oli (vähemal määral on praegugi) enne sõda ameeriklastelt omaks võetud emadepäev – harras ja väärrikas tänu avaldamine emadele. Siis tuli nn rahvusvaheline naistepäev – nõukoguliku demagogia trikk. Riik, mis oli alandanud oma rahva, eriti naised kodulooma tasemele, kuulutas naised lillleväärilisteks kommunisti ehitajateks (asfaldi laotajateks, kombaineriteks) ja lubas neil 8. märtsil end purju juua ilma hirmuta sattuda kainestusmajja. See päev on ka meie blondiinidele südamesse jäänud. Peaasi, et saaks pidu, lilli ja mürtsu. Okupantide pealesunnitud püha on orirahvale saanud omaseks. Vaevalt see nõnda oleks, kui meie naised mõtleksid naistepäeva „maaletooja“ sõnade ja tegude ühtivuse peale. Naistele sobib lilli viia iga päev, eriti sobib see nt kevadisel pööripäeval või ka viimasel aprillil.

Alfred Käärman

14.09.1922 – 04.02.2010

Alfred Käärman on surnud. Vaevalt on Vana-Võrumaal Peipsi rannast Valga linnani paika, kus pole kuulnud tema nime. Aastaid on ta olnud Võrumaa Teataja kirjasatja. Alfred Käärman nägi ilmavalgust 87 aasta eest Taheva vallas Võrumaa läänesopis, mis oli just liidetud Valgamaaga. Tema isa Henno oli Hargla kiriku kellamees. Hariduse sai ta nelja-aastaselt Valga tööstuskeskkoolis, mille lõpetas 1943. aastal. Juba suvel 1941 oli ta võtnud relva, et kihutada maalt punased sissetungijad. Ta jäi Valga Omakaitse teenistusse. Veel enne üldmobilisatsiooni 8. jaanuaril 1944 astus ta Eesti Leegioni ja määrati 46. rügemendi 14. kompaniisse. Rügemendi juhtis rahvuskangelasena tuntud major Rebane. Hiljem sai Käärman tema käskjalaks, tal tuli sõidutada mootorratta küljkorvis ka rügemendi ülemaat.

17. septembril tungis Punaarmee tohutute jõududega üle Emajõe, paisates segamini Eesti kaitseliini. Taas õnnestus Rebase oma sissepiiratud rügemendiga välja murda, kuid ebaõnnestus uue kaitseliini moodustamine Tallinna ees. Taganenud Eesti piirini Pärnumaal, anti võitlejatele valida, kas edasi Saksamaale või tagasi kodumetsadesse. Mõlemad tähendasid võitluse jätku, kuna mingit suuremeelsust võitjalt loota polnud.

Alfred Käärmani metsavendlus kestis kaheksa aastat. 17. oktoobril 1945 purustas vaenlase lõhkekuul ta vasema õlavarre. Tal õnnestus siiski läbi murda Läti metsavendade juurde. Kümme päeva hiljem toodi Riias metsavendade salakorterisse kaks hulljulget lätlannat: kirurg Lidija Roze ja õde Ausma. Nad amputeerisid kää, mille luu oli juba mustaks läinud. Teise kääga jätkas Alfred Käärman võitlust veel seitse aastat. Ta tabati alles reetmise tulemusena 11. novembril 1952. Järgnes 15-aastane vangipõli Venemaa lõputuis laagreis. Taišetis oli ta sama okastraadi taga 200 Jaapani ohvitseriga, tutvus Kvantungi armee juhataja kindral Hataga ja lennuväekindral Tominagaga. Allakirjutatu kohtas Käärmani Mordva vangilaagris 11. juulil 1962. Ta tegeles soome-ugri rahvaste ajaloo, allikateks kaks hõimlasest kaasvangi ja Solovjovi 29-kõiteline Istorija Rossii. Invaliidsuse tõttu oli tal vaba aega ja ta oskas nii kõnes kui kirjas saksa, läti ja vene keelt.

Alfred Käärman vabanes vangilaagrist 11. novembril 1967. Kuid veel 14 aastat ei lubatud tal elada Eestis. Alles 30. oktoobril 1981 soostuti teda sisse kirjutama kodumaale, naise ja poja juurde. Eesti taasvabanemisel tegutses ta innukalt poliitikas – pidas kõnesid, kirjutas ajalehte, valiti eesti Kongressi. Alfred Käärman osales Kaitseleidi taastamisel ja Võrumaa Sõjameeste Ühenduse loomisel. Ta on avaldanud neli raamatut metsavendlustest, eriti südamelähedane oli talle Eesti-Läti relvavendlus. Temast on tehtud dokfilm Eestis ja Soomes.

Alfred Käärman on Kaitseleidi Võrumaa Maleva auliige 2004. aastast. Ta on pälvinud Kotkaristi, Valgeristi III ja II, Kaitseleidi teenetemedali III ja II ning palju muid aumärke. Alfred Käärmaniga oleme kaotanud eesti mehe, keda ei murdnud maailmamarud ega ta enda kannatused. Sellisena jääb ta meie ja järeleelavate mälestusse. Valdur Raudvassar

Alfred Käärman sängitati 13. veebruaril mulda Hargla kalmistul. Kaua pole Hargla kirikus olnud nii palju ärasatjaid, sh vormis kaitselehtlasi ja ohvitseri. Suur osa matuste korraldamisel oli Võrumaa maleval. Kirst lasti hauda aupaukude saatel, mängis puhkpilliorkester. Hüvastijätt kangelasega oli igati väärrikas.

Toim

Laidoneri marss 2010

13. veebruaril tegi Sakala malev kindral Laidoneri 126. sünniaastapäeva tähistamiseks marsi, mis oli kuues samataoline. Läbiti 16 kilomeetrit kauneid rohke lumega teid, peatuti kuumale teele ja pirukale Pärstil ning lõpetati hea tujuga Peetrimõisas maleva staabis. Marsil osales 70 kaitselehtlast, naiskodukaitsjat, noori ja Punase Risti liikmeid – Sakala maleva ustavaid sõpru. Üks rahvajuht saab suureks siis, kui tema nime eest kaovad tiitlid, kui teda hakatakse koduselt hüüdma. Nõnda nimetas eesti rahvas ja tema sõdurid kindral Johan Laidoneri lihtsalt Laidoneriks või hoopis meie Juhaniks. Kommunistlik jääaeg on oma töö teinud ka inimeste mälus. Praegu seda meest küll teatakse, kuid tihti eksitakse nimes: öeldakse Johann. Ei olnud meie Laidoner Johann ega Johannes vaid Johan, s.o. mulgipärane Juhani. Suureks sai ta muidugi Vabadussõja võiduka lõpetamisega. Nagu ei ükski väejuht ei saanud ka Laidoner tegutseda siidikinnastes. Tuli sundkorras võtta taludest hobuseid, ajada mehi küüti, lasta maha salakuulajaid ja koormata rahvast mitmesuguste sõjaaja kohustustega. See tekitas talle

vaenlasi, eriti sotside hulgas. Vabadussõda võidetud, levis kergemalt mõtleivate inimeste seas arvamus, et milleks meile enam seda suurt sõjaväge ja ülemjuhatajat. Poliitilise surve tõttu astus Laidoner 1920. aasta kevadel tagasi ja laskis end valida Riigikokku. Peagi selgus talle seal demokraatia varjukülg: eri parteide vaheline võimuvõitlus ja poliitiline lehmakauplemine. Laidoner töötas Riigikogus 9 aastat järjest. Oma arvamus Riigikogu tööst on ta kokku võtnud sõnadega: **“Sajapealine piiramata võimuga kolleegium ei saa ega võigi milliski riiki hästi valitseda... Ei ole siis ime, et meie demokraatliku korra katte all on tekkinud parteide diktatuur.”** Kuna meie Vabadussõda ja ajalugu paljus muuski on kulgenud rööbiti Soomega, pole liiast võrrelda Laidoneri Soome Vabadussõja väejuhi Mannerheimiga. Mõlemad said sõjalise hariduse tsaar-Venemaal, kusjuures Laidoner lõpetas Nikolai Kindralstaabi Akadeemia, Mannerheim aga mitte. Mõlemad teenisid aastaid tsaari sõjaväes ja võitlesid I maailmasõjas. Mõlemad võitsid oma vabadussõja, mõlemad olid sunnitud võidu

järele erru minema ja võtsid juhihõljad uuesti kätte, kui nende riigid olid hätta sattunud ja neid paluti asuda sõjaväe etteotsa. Kui Vene valgekaartlased Judenitšiga eesotsas kavandasid rünnata Petrograd radi Soome pinnalt ja Soome abiga, nõudis Mannerheim garantiid Soome iseseisvuse säilitamiseks. Seda šovinistlikud valgekaardi kindralid ei lubanud ja Mannerheim ei lasknud neid tegutseda Soomes. Sama lugu, Eesti iseseisvuse mittetunnustamine, ajas lõhki Laidoneri juhitud Eesti rahvaväe ja Vene Loodearmee koostöö. 1939. aastal võrdlusjooned katkevad: poliitika oli surunud Laidoneri nurka, Mannerheim aga juhtis Talvesõja võitmist ning võitlust Jätkusõjaski. Mannerheim oli vabahärra - aadlik – nii oma käitumises kui au mõistmises. Laidoner oli kehva talupoja poeg, hea õppija, järjekindel oma ettevõtmistes, jõudis paljude tahtjate seast välja Kindralstaabi Akadeemiani ja lõpetas selle, saades seega põhjalikuma sõjalise hariduse kui Mannerheim. Teada on, et nad ei olnud teineteisega just sõbramehed. Kuid nad olid patrioodid, mõlemad oma maa teenijad.

Viimastel aastatel on mitmed ajaloolased ja muiduloolased leidnud Laidoneri tegudes 1939-40 aastal suuri vigu. Justkui sõltunuks teast vastuhakk N Liidule? Laidoner oli sõjaväelane, kes pidi alluma riigi poliitikale. Kui tema alustanuks vastuhakku, olnuks ta mässaja oma riigikorra suhtes. Kõne all oli tema isiku ja eesti rahva andus eesti rahva ellujäämise nimel. Oli ju kogu baaside lubamine ja järgmise aasta alistumine Vene ultimaatumile strateegiline taganemine, säästmaks eestlaste verd. Kumb valik oli õige, pole praegugi selge, rääkimata II maailmasõja Eestisse jõudmise ajast. Üks on aga selge: ilma Vabadussõja võiduta oleks meid tabanud ingerlaste saatust. Laidoner oli Vabadussõja võtmekuju. „Vabastajad“ arreteerisid Laidoneri 23. juunil 1940 ja ta suri Vladimiri vanglas 13. märtsil 1953. Tema sünnipäeva märgiti, üllatus küll, ka Vladimiri vangla muuseumis, kusjuures rõhutati Stalini ebanimlikkust. See näitab, et pole see Venemaa nii putinlikult ühtne midagi, kui meile kogu väest püütakse korrutada.

Priit Silla

Vabadussõja-aineliselt konverentsilt Valgas

27. jaanuaril leidis Valgas aset konverents Vabadussõja lõpust 90 aastat. Kultuuri- ja Huvi-alakeskuse ruumikas saal oli karedast talveilmast hoolimata rahvast täis. Kohal oli hulk ajateenijaid Võru lähedastest kasarmutest, salk piirivalvureid, ohvitseri, kaitselehtlasi ja teisi ajaloo huvilisi. Ettekande tegid kin-ltn Johannes Kert, Laidoneri Muuseumi nooremteadur Siim Õismaa, ajaloolane Ago Pajur, Eesti Eruohvitseride Kogu juhataja esimees Einar Laigna, Muinsuskaitse Seltsi esimees Jaan Tamm, ajaloolane Mati Õun, Kuperjanovi Seltsingu juht Olev Teder ja sõnavõtu korras üks Noorte Kotkaste organisatsiooni taastajaid Ernst Raiste.

Johannes Kert rääkis Eesti julgeoleku keskkonnast. Meil pole tingimata tarvis võita sõdu, vaid tagada rahulik elu. Selleks peab kodanikel olema kaitsetahe, mis põhineb usutavusel, st tarkadel ohvitseridel. Oleme kogunud ka meeleheitel põhinevat kaitsetahet, seda viimati

90ndatel aastatel. Praegu tegutseme usutavuse põhjal. Meie ülesanne tänapäevases maailmas on välja murda peenraha rollist. Peale selle, mis me teeme oma maal, on oluline meie tegevus väljaspool Eestit. Meie missioonisõdurite maine on kõrge. See on aidanud meie sõnal mõjule pääseda laiemaltki. Sellega seostub NATO küberkaitse keskuse rajamine Eestisse. Me peame end tunnetama NATO osana, mitte liitlasena. Samas ei tohi me oma peal puhata lasta, sest paremini kui me ise, ei tunne meie olukorda keegi teine. Meie emad peavad saama aru, miks nende pojad kusagil väljaspool sõdivad. Kui sõjavägi on väike nagu meil, peab see olema maailmas efektiivne. Tuleb vältida matkimist – mujal on tehtud nii. Leiame enda kaitsmiseks oma unikaalse tee. Et mobiliseerida riigi kaitsjad, tuleb kõigepealt mobiliseerida moraali.

Siim Õismaa käsitles Balti pataljoni tegevust Vabadussõjas.

Kuna teema on seni üldsusele vähe tuntud, avaldab Oma Maa järgmistest numbrites sellest põhjalikuma ülevaate/ Ago Pajur oli oma ettekande sõnastanud küsimusena: kellele oli vaja Paju lahingut? Eestlastel poleks tasunud Paju mõisa pärast ohvreid kanda. Asi oli hoopis Paju kui Valga eelkindlustuses: Valga oli tollal ülitalitõttis raudteesõlm, mida läbis Peterburi-Pihkva-Riia liin, mille kaudu varustati kogu Lätis tegutsevad punaseid polke. Valgast hargnes laiarööpmeline raudtee Tartu-Tapa suunas ja kitsarööpmeline raudtee Pärnusse ning Aluksnele. See, kes valdas raudteed, valdas ka kogu ala. Kuna soomusrongidel oli Vabadussõjas eriline tähtsus, muutis seegi Valga olulisiks. Raudteega kaasnesid ka sideliinid, raudtee suurendas mobiilsust ja löögivõimet. Pole siis ime, et just läti punased kütid võitlesid Paju all nõnda raevukalt.

Einar Laigna. Iseseisvust saame kaitsta vaid ise, kuid me pole ette valmistunud partisisõjaks. Selleks peavad inimesed olema kõrgelt motiveeritud. Partisisõda eeldab küla- ja taluelu taastamist. Samuti peaks koolides antama sõjalist patriootlikku kasvatust. Oleme sattunud sõltuvusse sellest, mida meist arvatakse. Seda näitab kas või Alfons Rebase mälestustahvel, mida ei sõandatud välja panna, vaid peideti Valga Muuseumi nurka. Jaan Tamm peatus vabadussõjalaste mälestamisel meil ja väljaspool. Meil on tulnud piinlikkust tunda Eestis olevate sõjahaudade pärast, seda eriti Narva koonduslaagris hukkumute osas. Ei jätku jõudu ega muidugi ka raha.

• Ernst Raiste

Mati Õun meenutas, et meie Vabadussõjaga samal ajal käis siinsamas Euroopas vabadussõda mitmel teiselgi rahval, nagu ingerlased, lätlased, leedulased, poolakad, valgevenelased, ukrainlased jt. Viimaste rahvuskangelane oli Stepan Bandera, keda kommunistid ja nende truu sabakergitajad bandiidiks sõimasid.

Olev Teder tõi esile meie eeskätt vapra sõjamehena tuntud Julius Kuperjanovi tegevuse ja mõtted rahvusliku kasvatajana. /Oma Maa avaldab edaspidi hr Teder ettekande. Toim./

Ernst Raiste (84) andis Valga Isamaalise Kasvatuse Püsi-ekspositsiooni juhile mjr Meelis Kivile üle Noorte Kotkaste Elva rühma materjalid aastast 1934 saati. Ta nimetas end peaaegu samaaegselt Noorte Kotkaste samaaegselt Noorte Kotkaste aastal. „Meid kasvatatakse kodu, kool ja ühiskond. Olime tulised isamaalased. Meie praegune isamaaline kasvatus on nullilähedane“, tõdes Raiste nukralt. Tema ju taastatud mehed ju taastasid Noorte Kotkaste organisatsiooni 90ndail aastail.

Priit Silla

Üldhuvitavaid üritusi malevates märtsist maini

Tartu malev

Märtsis jätkub täpsuslaskuri eriala kursus. Algab Kaitseleidi sõdurioskuste baaskursus, kestab maini. Iga kuu toimuvad maleva küberkaitseüksuse õppepäevad. Märtsis algavad gümnaasiumide riigikaitsealaagrid. 24. aprillil korraldab Tartu malev selleaastase sõjalise kolmevõistluse.

Valgamaa malev

7. märtsil, 21. märtsil ja 28. märtsil rahvusvaheline (Eesti-Läti) korvpalliturniir Livonia cup. Mais riigikaitsealaager.

Sakala malev

13-14. märtsil lahinglaskmised Välustes. 27. märtsil Käneri-nimeline laskevõistlus. 3. aprillil miinipilduja rühma lahinglaskmine. 24-25. aprillil Sõduriproov.

Kui Sakalamaa malev tähistas oma 9. aastapäeva

Aasta oli siis 1926. Sakalamaa malevas oli 9. aastapäev suur-sünnimuseks ja seda tähistati 3. oktoobril Viljandis rahvarohkete ettevõtmistega.

Värviküllasel sügisel püha-päevahommikul liikus tänava-tel kaitseliitlasi, kelle nägudel võis aimata, et neil on ees tõsine toiming. Korraga kõlasid elektrijaama ja linavabriku viled. Kirsimäelt kostis mürts, teine kõlas Uue turu poolt, kolmas — maakonnagümnaasiumi pargist. Kaitseliidu staabi tornis huugasid käsisiireenid. Kodanikke oli varem informeeritud, et midagi tõsist lahti ei ole, vaid ainult häiredemonstratsioon. Ka kaugemale oli kõik hästi kuulda, nagu maalt tulnud inimesed hiljem rääkisid. Kui viled ja sireenid vaikisid, kõlasid Kaitseliidu staabi tornist puhtas hommi-kuõhus vaiksed koraalhelid, mida inimesed tänaval paljas-tatud päi kuulasid.

Paraad

Paraadi algusajaks kell 11 kogunes staabihoone juurde peale linna malevkonna mees-te palju kaitseliitlasi maalt, kes tulid kohale jalgsi, hobuste, jalgrataste ja autodega.

Viimaks oli kõik korras: kait-seliitlased rivistatud, lipp välja toodud, garnisoni orkester paremal tiival. Siis kõlas komando ja orkestrihelide saatel marssisid kaitseliitlased tihedates ridades läbi linna paraadi platsi poole — Uuele turule. Kahel pool kõnniteedel jälgis rahvahulk kaitseliitlasi. Veidi enne kella 12 oli malev platsile paraadkorras üles seatud.

Kaitseliidu ülem kolonel Roska ilmus paraadi platsile. Tema-le raporteeris kaitsemaleva pealik kapten Pek. Seejärel sammus paraadi vastuvõt-ja kaitseliitlaste ridade eest mööda, kõiki osi üksikult ter-vitades. Pärast seda pidas kolonel Roska päevakohase kõne. Ta selgitas Kaitseliidu suurt seltskondlikku ja riiklikku tähtsust, rõhutades, et mitte hirm hädaohtu ees ei ole nii suurt hulka malevasi kokku meelitanud, vaid oma jõu tun-ne ja teadmine, et pühitseme oma päeva, milles meid keegi takistada ei suuda. Kõnele järgnes kaitseliitlaste vägev kolmekordne „Elagu!”

Järgnes paraadmarss ja rong-käik läbi linna Haridusseltsi aeda, kus pidi olema päeva-

kohane aktus. Et aga vihma hakkas tibama, otsustati aktus pidamata jätta ja kõnelejail võimaldada mujal kõnelda. Õhtul oli Põllumeeste Kodus pidulik koosviibimine, kuhu olid saabunud kutsutud külalised. Kaitseliidu maa- ja linnamalevkondade esindajad ja palju kaitseliitlasi.

Rongkäik tõrvikutega

Õhtul kell 8 süüdati põlema üle saja tõrviku ning orkestri saatel liikusid kaitseliitlased Jakobsoni tänavalt Lossi tänavale. Ilm oli tuuline. Rõõmsalt loitsid tõrvikud, valades meeste nägudele punakat helki. Kummalgi pool uulitsat seisis tihe rahvahulk, kõnekõmin täitis õhku ja aeg-ajalt oli kuulda kilkeid, kui mõni edev tõrvikusäde noorele daamile liiga lähedale sattus. Inimeste meeleolu oli ülev.

Läbi Lossi ja Kauba tänava liikus rongkäik mälestussam-ba platsile, kus samba ümber moodustus loitvate tõrvikute ring, mille müstiline kuma tõusis süngesse ja pimedasse sügisõhe.

Järsku löid lõkkele mälestus-samba nurkade juures heledad mitmevärvilised Bengali

tuled ning lühikeseks ajaks segunes nende hele kuma tõrvikute punase helgiga. Saabus pühaliktõsine silma-piik. Mälestussamba jalamile astusid maleva pealik kapten Pek ja kaitseliitlane Muinaste. Viimane rääkis, et igal rahval on oma püha-paigad, kuhu kokku tullakse rahvuslikel pidupäevadel: „Meile on sel-leks mälestussammas. Sii rändame pühas rongis selle tähistamiseks, et me langenud kangelasi kunagi ei unusta.” Vaevalt oli kõne lõppenud, kui kärgatasid rakettpüstolid ning lendasid taeva alla mitmevär-vilised raketid. Tõrvikutega rongkäik jättis kustumatu mul-je igaühele, kes seda nägid. Kohe pärast tõrvikutega rong-käiku algas „Koidus” sega-eeskavaga pidu, kus esinesid „Koidu” meeskoor, Tarvastu segakoor, peale selle olid veel sooloonumbrid ja näitemäng. Maleva aastapäevast jäi inimestele hingate suurepärase mulje, mis niipea ei ununenud.

„Kaitse Kodu” 1926. a 20. numbrit sirvis Erik-Herbert Pinka

TUTVUSTUS

Enn Tarto. Kõikumatus usus ja vankumatus tahtes, 2009

Kirjutisi ja sõnavõtte 1989-2008 (354 lk)

Enn Tarto on valitud eelmise sajandi saja suurmehe hulka. Teda on kolm korda järjest valitud Riigikokku. Ta on olnud Kaitseliidu eest võitleja ja 10 aastat Kaitseliidu Vanematekogu esimees. Eesti rahvas on korduvalt näidanud, et usaldab Enn Tartot. Millest selline usaldus? Olles Eesti patrioot on ta teismelise east peale võidelnud Eesti iseseisvumise eest, ta pole kordagi laskunud koostöösse okupantidega, ta pole katkestanud oma võitlust 14 vangistusajaga jooksul ega ole silmi sulgenud Eestit varitsevate ohtude suhtes tänapäevani. Seda tehes on ta kogunud endale vastaseid, kellele ei meeldi nende rolli taunimine N Liidu okupatsiooni päevil. Nood kunagised võimumehed ihaldavad, et rahvas näeks nendes iseseisvunud Eesti liidreid, et iseseisvuse taastamise au lan-geks koguni nende sülle. Enn Tarto on lakkamatult seisnud Eesti riigikaitse arendamise eest, relvastatud rahva – Kait-seliidu - kui meie ainuvõimaliku turvaja tugevdamise eest. Ta peab tähtsaks rahvuspoliitilist kasvatust: relvakandja peab selgelt teadma, kelle vastu ta võitleb ja keda ta kaitseb. Ta on olnud pikki aastaid Noorte Kotkaste peavanem ja hoo-litsenud järelpõlve mehiseks kasvatamise eest. Olles Eesti patrioot, pole ta sugugi kitsa-rinnaline rahvuslane: ta on toetanud Ungari vabadusvõitlust, olnud Esindamata Rahvaste Organisatsiooni üks rajajaid ja Pan-Euroopa Eesti Ühenduse taasasutaja ning president,

samuti üks Balti apelli koos-tajaid. Enn Tarto on kogu oma teadliku eluaja võidelnud kuri-tegeliku maailmavallutajaliku kommunismi ja selle peidetud siirete vastu.

Sellest räägibki raamat „Kõi-kumatus usus ja vankumatus tahtes”, koosnedes Enn Tarto ettekannetest, kirjutistest, kõ-nedest, riigikogu stenogram-midest, dokumentidest, Eesti Komitee materjalidest, Enn Tartost kirjutatud artiklistest ja temaga seotud sündmustest. Raamat annab ülevaate N Liidu vangilaagritest, Ees-ti iseseisvuse taastamisest, Eesti Komitee tööst, Kaitseliidu taastamisest, Eesti Vabariigi ülesehitamisest tänapäeva-ni välja. Teisi sõnu on see ülevaade Eesti hilisajaloost vabadusvõitleja vaatenurgast. See raamat peaks olema iga Eesti vabadust kalliks pidava inimese kodus, igal isal pojale näitamiseks ja nurgakiviks tema maailmavaate kujune-misel.

Priit Silla

Sõnavõtt „Oma Maa” 10. aastapäeva puhul

Okupatsioonide Muuseumis 12. detsembril 2009

„Oma Maa” on teinud väärt tööd, kuid vaadake tõe näkku: mida suudab üks piiratud leviga ajaleht korda saata ilma laiema toetuseta. Kui mulle tehti ette-pane k sineda siin rahvusliku kasvatusel, siis kõhkle-sin pikalt, sest mida uut oleks mul öelda. Ega uut polegi, aga püüan tähelepanu juhtida mõne-le siit-sealt pärit killule, mis kõik mingil moel seotud rahvusliku kasvatusel ja seega ka „Oma Maa” eesmärkidega.

Alustaksin provotseerivalt ja küsiks, kas rahvuslik kasvatus on üldse võimalik. Kes ja keda peaks kasvatama ja mis see rahvuslik kasvatus on? Defi-neerides rahvuslikku kasvatusel kui rahvustunde süvendamist, armastuse suurendamist oma maa ja rahva, keele ja kultuuri vastu, tuleks küsida, kas armastus saab tekkida kasvata-mise või õpetamise tulemusena. Atrofeerunud rahvustundega täiskasvanute puhul – neid paraku leidub – on selline üritus lootusetu, ja leppigem tõsias-jaga, et küürakad parandab haud. Jäävad seega lapsed ja noored. Jälle küsimus – , kust alates, kuhu maani ja mil määral neid tuleks kasvatada. Riskides pedagoogide põlu alla sattuda väidaksin, et lapsi polegi võimalik kasvatada – lapsed kasvavad ise. Laste päid on või-malik täita teadmistega – seda küll, aga õpetada armastama on hoopis keerulisem. Kasvatuse tulemuslikkust võib pärssida nii põlvkondade vaheline dis-sonants kui ka tänapäevase mõtlemise ülim materiaalsus kuni küsimusele, et millist kasu eestlaseks olemine annab. Alati jääb ka üleforssseerimise oht, mis väikerahvaste puhul viib naeruväärse ja ennastõgiva tulemuseni. Teisalt aga sätestab meie Põ-hiseadus eesti rahva, keele ja

kultuuri säilitamise kui Eesti riigi iseolemise ainsa mõtte. Ilma arenenud rahvustundeta ei saa seda Põhiseaduse nõuet täita ja ega ka oma riiki hoida. See on aksoom. Seega, et kasvatada on vaja, aga kasvatamine on komplitseeritud, siis tuleks kes-kenduda sellise vaimse ja ideo-loogilise keskkonna loomisele, kus noor põlvkond saaks ise kasvada rahvusliku jätkusuutlik-kuse vaimus. Soodne keskkond on olulisem kui pealesunnitud kasvamine, aga just selles keskkonnas on minu arust mä-daseid kohti.

Mõned näited. Alustagem vali-mistest. Ka viimastel valimistel jättis kolmandik rahvast oma hääle andmata, mis Tallinnas viis kokkuvõttes sovetitide üle-kaaluka võiduni ning pealinna palet kujundavad taas inimesed, kelle jaoks partei on ülem kui oma rahvus. Mida arvata mitte-hääletajatest? Mida muud, kui täielik ükskõiksus selle suhtes, mis toimub riigis ja selle pealin-nas. Ühest valimisjärgsest kü-sitlusest oli hämmastav kuulda, et gümnasistid, kes ilmselt ka ühiskonnaõpetust tudeerinud, isegi ei teadnud, millised vali-mised äsja olid toimunud.

Aga tükati näib asi hullemgigi, kui ükskõiksus. Kes vaevub lugema interneti kommentaare mõne veidigi poliitilise maigu-ga sõnumi juurde, see võib veenduda, kui väga need kom-mentaarid on polariseerunud. On kommentaare, kus Eesti riigi sünonüümiks on pidevalt „banaanivabariik”, aga on ka selliseid, kust tunda lausa kodu-sõja hõngu. Valgete ja punaste vastasseis lööb alati läbi ka Kuku Raadio tuntud saates Vox Populi. Järelikult on meil olemas eestikeelne kontingent, kelle puhul ei paista kusagilt välja sümpaatiat Eesti kui rahvusriigi vastu. Võimalik, et nende rah-

vusliku huvi maksimum piirdubki sellega, et saaks omas keeles võõrale keisrile kiidulaulu lauda, nagu kirjutas kunagi Jaan Kross. Kirjaoskuse ja keelekasutuse järgi ei tundu palju netikom-mentaatorid ja raadios lobisejad just kõrge IQ-ga kodanikud olevat ja üldreeglina nende sõnumid kuigi kaugele ei kosta, kuid mingi mõju neil ümbritseva meeleolu mõjutamisel muidugi on. Palju hullem on aga, kui rahvusliku meelsuse kujunda-misele hakkab kaiked koda-raisse loopima kõrgintelligents ja nn. arvamusiidrid. Ilmekas näide on siin Vabadussõja või-dusamba lugu. Seniajani käib igat masti asjatundjate tänita-mine, kui väga selle sambaga on mööda pandud: see olla maitsetu, suur, kallis ja koguni profašistlik. Mõnele õnnetule tehnoloogilisele apsule on kohe järgnenud kahjurõõmus paras-tamine. Ei saa aru, kas selles ilukimises on rohkem väiklast eneserahuldamist või on see täpselt suunatud propaganda. Kas kriitikud ikka mõistavad, et sammas kui sümbol on auvõla tasumine Eesti riigi rajajate ees. Pole kahtlust, et sammas, nii nagu ta on, rõõmustab seda ge-neratsiooni, kel on olnud isiklik kokkupuude vabadusõjalaste-ga ja kes selliste kokkupuudete eest oma parimad noorusaastad kodumaast kaugel pidid veetma. Asi on tehtud ja kui see kunsti-inimestele ei meeldi, siis võiksid nad selle üle mõtteid heietada oma siseriigis, selle asemel, et lõputult ja kõvahäälselt luua negatiivset fooni nii sambale kui läbi selle ka ajaloo-sündmustele, mida sammas sümboliseerib. Kultuuriringkondadest tuli nina-kirtsust ka teleseriaali „Tuulepealne maa” valmimise järel. Kui see filmikunsti seisukohalt polnudki eriline tipp, siis seriaa-lis oli tugev annus rahvuslust,

aga ka põnevust, romantikat ja kõike seda, mis tõmbab ligi noort vaatajat. See film oli väärt panus rahvuslikult soodsa keskkonna loomisele, kuid ikka leidis neid, kes poriloomimise jõudu ei säästnud.

Kui veel sümbolitest rääkida, siis eriti võigas on olnud kuulda eestikeelset kahetsust selle üle, et pronksõdur ära viidi. Umbes sellise tonaalsusega, et kuradi valitsus, viis pronksmehe minema, nüüd on Putin pahane, venelased vingus ja elujärg kehvem kui mullu. Ka selline suhtumine on kahjuks osake keskkonnast, kus uus põlvkond kasvab, ja seda enam oleks vaja rõhutada, et kindlameelsus 2007. aastal oli seniste valitsus-te üks vapramaid tegusid. Viga oli vaid selles, et tegu hilines 15 aastat ja hiinemise eest tuli maksta. Teatud mõttes oli see kooliraha ja seda pole mõtet taga nutta.

Sellised olid siis mõned killud vaimsest keskkonnast, kus peaks süvenema rahvusliik-kus. Jätame ideaalkeskkonna fantaasiavaldada ja ka olemas-oleva hüppeline parandamine ei ole realistlik. Aga tulu on ka rahvusliku keskkonna pide-vast kohendamise väikeste ükete haaval. Eriti oluline on see globaliseerumas maailmas ja suurte naabrite mõjusfääris, kus väikerahvaid varitseb oht langeda seisundini, et inimesed hakkavad häbenema oma rah-vust ja keelt.

Toon taas mõned näited. 1927. a kehtestas Riigikohus reeglid vene nimele kirjutamiseks Eesti dokumentidesse ning koos sel-lega kaotati perekonnanimele sugu. Et kui eesti tüdruk läheb mehele kellelegi Ivanovile, siis on ka tema uus perekonnanimi Ivanov ja mitte Ivanova. Eesti keel ei tunne ju grammatilist sugu. Miskipärast on see ree-

gel unustatud. Küllap ei ole tänapäevalgi keelatud, et vene-lasega abiellumisel laseb noorik oma dokumentidesse kanda uue nime ilma a-lõputa. Aga et meie keskel on tohutult eesti soost ivanovsid ja petrovaid, üks seegi näita nime kandjate teatud ükskõiksust oma rahvusliiku atribuutika suhtes ja lünki rahvusliku teadvuses. Nimespektri teises servas on võõrtähtedest kubisevad veidrad eesnimed, mille sobimatusel juhiti tähelepanu Eesti sise-minister juba 1935. aastal. Aga eputavad kniks-mariihenid ja eestipärasust põlastavate kada-kasakste kloonid ei ole ka täna kuhugi kadunud.

Vastavad ametnikud peaks siin küll näitama initsiatiivi ja pak-kuma võimalusi kuni nimele muutmiseni välja. Üks parasiit, kes sööb pidevalt rahvusliku kasvatusel seniseid vilju, on nõukogude-nostalgia. 21. novembri Postimehes tegi Enn Soosaar trööstitu järelduse, et liiga paljude inimeste mõtte-maailma risustavad nõukogude aja retsidiivid ja reliktid, millest vabanemiseks peab toimuma põlvkondade vahetus. Kuna uue iseseisvuse aeg pole olnud piisavalt pikk, siis senini on jäme ots poliitikas, majanduses ja kul-tuuris nende käes, kes kasvasid üles vene ajal. Kui me mõistame ja tunnustame nõukogude fluidu-mi olemasolu igapäevaelus, siis oleks ka lihtsam sellest vabane-da. Aga paraku ei mõisteta seda alati. Tooksin siin iseloomuliku näitena nn. rahvusvahelise naistepäeva üha hoogustuva tähistamise. Rääkigu selle pä-eva elustajad, mis iganes, – see päev oli, on ja jääb olemuslikult nõukogude ja kommunistliku maailma pühaks. Ja ma ei saa aru eesti naistest, kes nõuavad

lilli ja tähelepanu just sellel pä-eval. Nõudku seda ülejäänud 364 päeval aastas, unustagu 8.märts ning rahvusliku kasvatusel keskkond saaks palju puhtamaks. Kahjuks marsib ka meedia siin nõukogude naistraktoristidega ühte jalga.

On paradoksaalne, kuid aja-loolise, geograafilise ja eriti de-mograafilise paratamatuse tõttu ei saa me rahvuslikust kasvatu-sest rääkides mööda vaadata muukeelsest elanikkonnast. Ma pole seniajani mõistnud, mida ikka mõeldakse integratsiooni all ja milles nähakse lõppeemärki. Kas tulemuseks peaks olema mingisugune koos elavate, kuid üksteist võõristavate kogukon-dade ebakindel liit, midagi endise Jugoslaavia või praeguse Belgia taolist? Riik, kus ühes servas lauldakse küll sini-must-valgeid laule, kuid teises otsas kannavad tänavad bolševikest sõjaroimarite nimesid? Või on sihiks siiski homogeensem ühis-kond? Viimastel juhul tuleks aidata muukeelsetel üle saada teatud sõnafoobiast. Sõna, mida nad näikse paaniliselt kartvat, on „assimileerimine”. Tundub, nagu see sõna on nende jaoks sama kurjakuulutatav nagu deportee-rimine või genotsiid. Tegelikult aga tagaks just assimileerumine ehk sulandumine laias laastus samade väärtushinnangutega ja rahvuslikest konfliktides vaba ühiskonna, riivamata sealjuures kellegi personaalset heaolu. Nii meedial kui ka haridussüsteemil on siin lai tööpõld, et hajutada põhjendamatu hirme.

Aga et vajakajäämisi on seinast seina, siis saab igaüks, kel mure rahvaste tuleviku pärast, anda oma panuse nii, nagu seda on tasapisi teinud „Oma Maa”.

Toivo Paavle

Tartus tähistati 1919. aasta võitu

14. jaanuaril asetasiid Kõrgema Sõjakooli kadetid mälestus- ja leinaüritusel pärja Vabadussõja monumendile, millega tähistati Eesti vägede võitu Tähtvere väljadel 1919. aastal.

„Me peame hakkama rohkem tähelepanu pöörama ka neile, kes on langenud taasiseseisvunud Eesti eest seistes,“ ütles Tartu Memento esimees ja mälestusürituse peakorraldaja Enn Tarto oma kõnes.

Tema sõnul tuleb Vabadussõjas võidelnute mälestamise kõrval tõsisemalt suhtuda ka lähemas ajaloos Eesti vabaduse eest elu andnute meelepidamisse.

Vabadussõjas hukkunute mälestuseks asetasiid monumendile pärjad ja esinesid sõnavõttudega lisaks ürituse korraldajatele ka Tartu Eesti Apostlik-Õigeusu kiriku preester ning Tartu linnavalituse, Kaitseväge Ühendatud

Õppeasutuste ja Kaitseliidu esindajad. Osalejad mälestasid ja leinasid kommunistiohvrid ning kõiki Eesti vabaduse eest langenuid.

14. jaanuaril 1919 toimus Tähtvere väljadel Vabadussõja otsustav lahing Punaarmee ja Eesti vägede vahel. Soomusrongid Karl Partsi juhtimisel koos Julius Kuperjanovi partisanidega võitsid lahingu ning vabastasid Tartu. Bolševike tapatalgud jäid Tar-

tus pooleli, võidetud lahingul oli suur sõjaline ning poliitiline tähendus kogu Eestile.

Lahingu mälestuseks avati 3. juulil 1932 Tähtvere pargis mälestusmärk, mille komunistid 1940 hävitasid. Tartu Memento eestvedamisel korraldas Tartu Linnavalitsus mälestusmärgi taastamise samas paigas ja endisel kujul, mälestusmärk taasavati 2. juulil 2006. aastal.

Toim

Kindralmajor Aleksander Jaaksoni mälestus vajab jäädvustamist

Eesti rahvas võib tunda uhkust Valga maakonnas Helme kihelkonnas sündinud kindralmajor Aleksander Jaaksoni üle. Kahjuks pole me suutnud kuulsa sõjamehe mälestust jäädvustada ei mälestuskivi ega tahvliga.

Eesti Vabadussõja üks nimekamaid juhte kindralmajor Aleksander Jaakson sündis 29. jaanuaril 1892 praegusel Valgamaal Holdre vallas mõisatöölise perekonnas. Hariduse omandamist alustas ta kohalikus Holdre vallakoolis ja kuni 1909. aastani täiendas ta oma teadmisi Helme kihelkonnakoolis. Aastatel 1909-1913 õppis Aleksander Jaakson Tartu Õpetajate Seminaris, misjärel temast sai pedagoog. Esimese maailmasõja puhkedes algas Jaaksoni ohvitserikarjäär. Ta võitles aastatel 1915-1917 lipnikuna Saksa vägede vastu. Ülesnäidatud vapruste eest omistati talle kaks Vene aumärki.

1917. aastal naasis Aleksander Jaakson kodumaale ja astus Eesti rahvaväkke. Ta teenis alamkapteni auastmes Tartus Eesti tagavarapataljonis. Sakslaste lahkumise järel 1918. aasta novembris organiseeris Jaakson Türi Kaitseliitu. Eesti Vabadussõja päevil võitles ta kommunistlike röövialutajate vastu Pihkvas ja Narva rindel ning Landeswehri vastases sõjas. Vabadussõja lõppjärgus 1920. aasta jaanuaris-vebruaris oli Aleksander Jaakson vaerahukomisjoni liige. Tema teened Eesti maa ja rahva vabastamisel on hindamatud. Vabadussõjas osutatud teenete eest anti Jaaksonile Vabaduse Risti I liigi 3. järk, 50 000 marka, Vabadussõja mälestusmärk haavatulindiga ja umbes 70-hektariline autasumaa Valgamaal Helme vallas Pokardi mõisa südames. Vabadussõja järel teenis Aleksander Jaakson mitmel

FOTO: V. Jaska

• Vas Naikodukaitse Valga ringkonna esindaja Tiina Purga, KL Valgamaa maleva Helme üksikkompanii pealik nooremleitnant Heldur Tellmann, seersant Aare Õispuu ja Helme vallavanem Tarmo Tamm

kõrgetel sõjaväelistel ametikohtadel. 1922. aastal lõpetas ta alalisväge ohvitseride kursused, misjärel astus Kindraslaabi käsutusse. 1925. aastal lõpetas ta Kindralstaabi kursused ja õppis veel Prantsuse Kõrgemas Sõjakoolis. 1. oktoobril 1927 sai kolonelleitnant Aleksander Jaaksonist Sõjaväe Ühendatud Õppeasutuste ülemaks abi õppealal. 1933. aastal sai temast aga selle kooli ülem. 1936. aastal lõpetas ta Tartu Ülikooli õigusteaduskonna. Samal aastal sai Aleksander Jaaksonist haridusminister. Tema suurimateks teeneteks ministrina tuleb lugeda Tallinna Tehnikaülikooli ning

Eesti Teaduste Akadeemia asutamist. 1939. aastal sai Aleksander Jaaksonist Sõjavägede Staabi ülem. 24. veebruaril 1940 ülendati Jaakson auastmelt kindralleitnantiks. 15. juulil 1940 vabastasid okupandid Aleksander Jaaksoni oma ametikohalt. Ta siirdus kodutallu Pokardisse, kus 18. oktoobril 1940 arreteerisid kommunistide käsilased Jaaksoni otse talu põllul ja saatsid ta esialgu vangina Tallinna, seejärel Kirovi oblastis asuvasse Vjatka vangilaagrisse. Aleksander Jaakson suri samas vangilaagris 2. oktoobril 1942. Tema matmispaik on kahjuks senini teadmata.

29. jaanuaril, kindralmajor Aleksander Jaaksoni 118. sünniaastapäeval käisid Kaitseliidu Valgamaa maleva Helme üksikkompanii pealik nooremleitnant Heldur Tellmann, seersant Aare Õispuu, naikodukaitse esindaja Tiina Purga, Helme vallavanem Tarmo Tamm, Valgamaa maleva teavituspäealiku Vello Jaska ja teised kindralmajorile tänu avaldamas. Lillesülemid tuli aga mälestuskivi puudumisel asetada lumest puhastatud külmunna maapinnale.

Vello Jaska
KL Valgamaa maleva teavituspäealiku

Mõni tera Venemaa viljasalvest

- Ajakirjanik Anna Politkovskaja lasti maha 7. oktoobril, s.o. Putini sünnipäeval (!), 2006. aastal.

- Ametlikel andmetel elas 2002. aastal Venemaal 145,2 miljonit inimest, kellest 116 miljonit olid venelased. Mitteametlikel andmetel elas 40% Venemaa rahvast alla ametlikku vaesuse piiri.

- 2016. aastaks on Venemaa rahvaarvu prognoositud 134,8 miljonit, teistel andmetel 128,7 miljonit.

- N Liidu kangelase sissetulek: vanaduspension + hüvitis Leningradi blokaadi läbielamise eest – 500 rbl, kokku 3 200 rbl (u 1 000 kr).

- Tšetšeenias hukkunud sõdurite emad said (või saavad) iga kuu 150 rbl (u 50 kr).

- Tšetšeenia sõja invaliid sai (või saab) kuus 1 200 rbl (u 400 kr).

- Putini sõnade kohaselt oli Politkovskaja eluajal Venemaa keskmine elatustase 2 121 rbl (u 700 krooni).

- „Nord-Osti“ ehk Dubrovka-2002 „päästjad“ ja eriuskuslased käisid ringi ning kui nägid rahakotti, pistisid selle taskusse. Sest ka nemad on inimesed. Riik on selline, palgad haletsusväärased.

- Putin lubas 2004. aastal pensionid kahekordistada, mis teeks kokku 480 rbl (u 160 kr). Venemaal oli tollal üle 30 miljoni pensionäri.

- Moskva metros toiminud plahvatus ajal 2004. aastal sai surma 39 ja vigastada 140 inimest. Linnapea lubas ohvrite peredele 100 000 ja kannatanutele 50

000 rbl (vastavalt u 33 000 ja 16 000 kr). - Kohtuotsusest: „Kasutades avalikke andmeid, jõudis sõjandusekspert Sutjagin keelatud järeldustele.“

- Sõduri peksid surnuks omad, sest ta keeldus oma 47 nr suuruste jalgadega kandmast 43 numbri kirsasid. Lavastati enesetapp.

- Inguššias tapeti Beslan Araphanov, kes elas Partizanskaja 1. Selgus viga, vaja oli tappa Hutšbarov, Partizanskaja 11.

- Valimistelt: kes on hääletanud Putini poolt, võivad seina äärest ära tulla.“

Anna Politkovskaja „Vene päevik“. Mõrvatud ajakirjaniku viimane raamat. 2007. Tõlge eesti keelde 2007

Eesti rahvas ei unusta kin-ltn Paul Lille

25. jaanuaril, kin-ltn Paul-Adolf Lille 128. sünniaastapäeval asetasiid tema sünnikodu Roo-be veski seinal oleva mälestusplaadi alla lilled ja süütasid küünlad Helme vallavanem Tarmo Tamm ning Valgamaa maleva Helme üksikkompanii pealik n-ltn Heldur Tellmann, srs Aare Õispuu, Naikodukaitse Valga ringkonna esindaja Tiina Purga, maleva teavituspäealiku Vello Jaska jt Paul-Adolf Lille sündis 25. jaanuaril 1882 Helme kihelkonnas Jõgeveste vallas Roobe veski omaniku pojana. Peres olid peale tema veel tütar ja poeg. Paul Lille käis Jõgeveste vallakoolis, Helme kihelkonnakoolis ja Valga linnakoolis. Seejärel asus ta õppima Vilno sõjakooli, millele järgnes Nikolai Kindralstaabi Akadeemia. I maailmasõja algul langes ta sakslaste kätte vangi ja pääses kodumaale alles 1918. aasta detsembris. Temast sai

Vabadussõja operatiivstaabi operatiivosakonna ülem. Oktoobris 1919 täitis ta ka tagavaravägede ülemaks kohuseid ja ta nimetati Sõjanõukogu liikmeks. Vabadussõja teenete eest sai Paul Lille VR I/2, 300 000 marka ja 48 ha suuruse talu Harjumaal Valtu mõisas. 1920. aastal asus ta täitma Kindralstaabi valituse ülemaks kohuseid. Sama aasta 2. augustist sai temast Sõjavägede staabi ülem. 21. oktoobril 1933 kutsus riigivanem Konstantin Päts Paul Lille kaitseministriks. 1938. aasta veebruaris ülendatakse ta kindralleitnantiks. 14. juunil 1941 küüditati Paul Lille koos õe Olgaga Venemaale ja saadeti seal Sverdlovski oblasti vangilaagrisse, kus ta 13. mail 1942 suri. Tema viimane puhkepaik on teadmata, kuid Eesti ei unusta oma kuulsat poega.

Vello Jaska andmeil

Sakala malev kaitseliidu meistrivõistlustel suusatamises edukas

6. veebruaril toimusid Järva-Valgehobusemäel, Kaitseliidu meistrivõistlustel suusatamises, kus osales ka Sakala maleva võistkond. Sakala maleva eest olid väljas kodutärde, noorkotkaste ja naisveteranide võistkonnad ning üks meesveteranist üksiküritaja (Enn Sihver), kelle tulemus kajastus ka üldises arvestuses. Üldkokkuvõttes jäi Sakala malev V kohale, mis iseenesest on väga hea saavutus, kuna väljas polnud naiste ega meeste võistkonda ning meesveteranide arvestuses sõitis vaid üks. Hea tulemuse said kirja noorkotkad Reio Sild, Keio Nõgel ja Keiro Usin, kes jäid III. Sakala kodutäred said võistkondlikult 7. koha.

Kuid kiiduväärt oli nende naiste tulemus, kes võistlesid vanuseklassis 35+, nemad tõid koju II koha karika. Nais-

veteranide klassis oli 30 võistlejat, distantsi pikkuseks 3 km, seega auväärne II koht ning naiste individuaalklassis väljasõidetud tulemused on väga head. Võistkonna arvestusse läks kolme parema tulemus, kuid kõigi nelja naise, kellest kolm on Naikodukaitse Sakala ringkonna liikmed, tulemus oli väga hea; Lelli Särg (7. koht), Astra Jamnes (10. koht), Ursula Mikkor (13. koht) ning üks tubli Sakala maleva kaitseliitlane - Lilian Estor (2. koht). Esikoht läks Piret Niglaselle, kes sõitis Alutaguse maleva nime all, usun et see ütleb kõik, kui kõva konkurents seal oli. Kokkuvõtteks suur suur aitäh karika tootjatele ning jätkuvalt hästi libisevat suuska.

Piret Taim
NKK instrktor

Õnnitlused

Raimond Toom 85

Eduard Veersalu 90

Sakala malev soovib südamest õnne

OMA MAA

Tellimisnumber 00911

Toimetus KL Sakala Malev
Peetrimõisa 71024
Viljandimaa

Väljaandja Kaitseliidu Sakala Malev
pealik kol-ltn Anto Kergand
tel. 435 5575, faks 435 5579,
e-mail: oma.maa@mail.ee

Toimetajad Priit Silla 528 4734,
e-mail: priit.silla@mail.ee
Kerstin Käärik 522 1866,
e-mail: kerstin.kaarik@mail.ee